

Bacheloroppgave

«Gi meg omsorg når det stormer som verst»

En kvalitativ studie om barnehagelæreren som støtte for traumeutsatte barn

Therese Nesvik

Barnehagelærerutdanning deltid
BLUBA-D
2020-2024

Antall ord: 10919

HØGSKULEN
I VOLDA

Forord

Denne bacheloroppgaven er ett resultat av en selvstendig, kvalitativt og forskningsbasert studie og den markerer slutten på min barnehagelærerutdanning. Jeg har valgt et tema jeg brenner for og som jeg opplever er relevant for alle som arbeider tett med barn uavhengig av stillingsbeskrivelse eller arbeidssted. Barn utsatt for traume vil man møte i barnehagen, i skolen, i fotballaget til egne barn, i venneflokken og kanskje i eget hjem.

Jeg vil benytte anledningen til å takke mine informanter for å ha brukt av sin tid for å kunne dele sine erfaringer og opplevelser med meg, og at de har bidratt med åpenhet i sine intervju som har gitt meg muligheten til å forske på teamet.

Takk til veileder som har vært fleksibel og forståelsesfull gjennom ulike utfordringer jeg har møtt på, og gitt meg grunnlag for gode refleksjoner og tilbakemeldinger.

Takk til medstudenter som har hjulpet meg med å finne informanter, som har bistått med støtte, gode samtaler, deling av frustrasjon og latter i fire lange og korte år.

Takk til min tålmodige samboer og to flotte barn som har gitt meg tid og forståelse gjennom fire års utdanning.

Takk til gode kollegaer som har kommet med faglig innspill og refleksjoner, forståelse og tid i krevende perioder.

Takk til min gode studievenninne som har lest, undret seg og bistått med hjelp i sin hektiske hverdag for å gi meg tilbakemeldinger og støtte.

Takk til bestevenninna mi som har bidratt med støttende ord, korrekturlesing og innspill gjennom utfordrende tider.

Sammendrag

Bacheloroppgaven setter fokus på erfaringer barnehagelærere har gjort i arbeidet med traumeutsatte barn i barnegruppen. Gjennom problemstillingen *Hvilke erfaringer har barnehagelærere i arbeidet med å støtte traumeutsatte barn* retter jeg søkelyset mot hvordan informantene har erfart å være støtte for traumeutsatte barn og hvilket omsorgsbehov informantene opplevde barna hadde. For å få svar på problemstillingen min har jeg gått dypere i faglitteratur og forskning om tematikken. Jeg har gjennomført fire kvalitative forskningsintervju, med barnehagelærere som innehar erfaringer med traumeutsatte barn, for å få svar på informantenes erfaringer og opplevelser i forhold til problemstillingen.

Gjennom innsamling av datamateriale, knyttet til problemstillingen, gir intervjuene innblikk i de fire informantene erfaringsbaserte opplevelser. Empiri viser fire profesjonsutøvere som har lang fartstid i barnehagen. De har erfart ulike barn som har opplevd variable traumeopplevelser, og funnene i intervjuene viser samsvar i hva traumeutsatte barn trenger av støtte. Informantene deler sine erfaringer i hvordan de har støttet barn i relasjoner med andre, bidratt til å øke lekekompetanse. Hvordan de har strukturert rutiner og samarbeidet med andre. Informantene gir innblikk i sine opplevelser knyttet til kompetanse rundt tematikken. De uttrykker frustrasjon over manglende kunnskap via studier og ved kompetanseheving på kommunalt nivå. Informantene innehar ulik erfaring innenfor støtte fra eksterne aktører, ressursmidler og forståelse i personalgruppen og det er kun to av de som fortsatt arbeider i barnehage.

Etter å ha arbeidet med dette forskningsprosjektet, tolker jeg funnene slik at de viser manglende kunnskap- og kompetanseheving innenfor temaet traumeutsatte barn, og at det bør settes i søkelyset for kommende barnehagelærere. Dette er i tråd med funnene til Barnevoldsutvalget i NOU 2017:12, som mener manglende kunnskap og kompetanse er en av de sentrale årsakene til svik mot barn (NOU 2017:12, 2017, s. 17). Jeg opplever det er mye usikkerhet rundt temaet traumer og hvordan man kan ivareta barnet i etterkant av en eller flere traumatiske hendelser. Ved å bidra til kunnskap- og kompetanseløft vil kommende barnehagelærere, og de som allerede er i fagfeltet, føle seg tryggere i sin rolle og styrke støtteprosessen for traumeutsatte barn fremover.

Innholdsfortegnelse

1. Tema: Barnehagelæreren som støtte for traumeutsatte barn	5
1.1 Formålet med oppgaven	6
1.2 Innsnevring	6
1.3 Definisjon av begrepet traume og traumeutsatt	6
1.4 Definisjon av begrepet støtte	7
2. Kunnskapsgrunnlag	7
2.1 Sentrale, politiske styringsdokument	8
2.2 Aktuell forskning og faglitteratur	8
2.3 Nøkkelbegrep som er viktige for temaet	10
Omsorg	10
Trygg og utrygg tilknytning	10
Allmennpedagogisk arbeid i samspill med traumeutsatte barn	11
Personalgruppen	12
Foreldresamarbeid	13
Toleransevinduet	13
Kunnskap	14
3. Presentasjon av forskningsmetode	15
3.1 Presentasjon av metodevalg og grunngivning	15
3.2 Informanter	17
3.3 Forberedelse og gjennomføring av intervju	17
3.4 Analyse- og transkriberingsprosessen	18
3.5 Forskningsetiske vurderinger	19
3.6 Relevans og pålitelighet	20
4. Presentasjon av datamaterialet og drøfting	21
4.1 Presentasjon av informantene	21
4.2 Omsorg, tilknytning og relasjon	22

4.2.1	Drøfting av omsorg, tilknytning og relasjon	23
4.2.2	Gode relasjoner til hele barnegruppen	24
4.2.3	Drøfting av gode relasjoner til hele barnegruppen	24
4.3	Mestring	25
4.3.1	Drøfting av mestring	25
4.3.2	Lek	26
4.3.3	Drøfting av lek	27
4.4	Rutiner og overgangssituasjoner	28
4.4.1	Drøfting av rutiner og overgangssituasjoner	28
4.4.2	Ressurser og hjelpemidler	29
4.4.3	Drøfting av ressurser og hjelpemidler	29
4.5	Samarbeid og informasjon	30
4.5.1	Drøfting av samarbeid og informasjon	30
4.5.2	Samarbeid med hjemmet	30
4.5.3	Drøfting av samarbeid med hjemmet	31
4.5.4	Personalsamarbeid	31
4.5.5	Drøfting av personalsamarbeid	32
4.5.6	Veiledning eksternt og internt	32
4.5.7	Drøfting av veiledning eksternt og internt	32
4.6	Kunnskap	33
4.6.1	Drøfting av kunnskap	33
5.	Avslutning	34
6.	Referanser	36
7.	Vedlegg	38
7.1	Vedlegg 1: Informasjon- og samtykkeskjema	39
7.2	Vedlegg 2: Intervjuguide	42
7.3	Vedlegg 3: Første analyseskjema	44

1. Tema: barnehagelæreren som støtte for traumeutsatte barn

Jeg har valgt å undersøke temaet fordi jeg har behov for kunnskapsheving innenfor arbeidet mitt som barnehagelærer.

Traumer er komplekst og kan komme av en hendelse eller flere ulike gjentatte opplevelser som eksempelvis naturkatastrofer, omsorgssvikt, overgrep, flukt og vold. Potensielt kan jeg som kommende barnehagelærer møte mange barn utsatt for ulike traumer i barnehagen, derfor er det viktig jeg tilegner meg kunnskap rundt temaet. I starten av 2023 var det bosatt 280 000 personer med flyktningbakgrunn i Norge. Dette er 35 400 flere enn ved inngangen til 2022 (Statistisk sentralbyrå, 2023). Statistikken viser at disse barna som kan ha vært utsatt for traumer gjennom krig og flukt. Videre er det i 2022, 3129 barn mellom 3-5 år, med nye tilfeller av barnevernstiltak (Statistisk sentralbyrå, 2022). I løpet av 2022 mottok barnevernet 12562 bekymringsmeldinger som gjelder barn i barnehagealder. I alderen 0-2 år er det 1389 barn, og i alderen 3-5 år er det 2937 barn som har barnevernstiltak i utgangen av 2022 (Statistisk sentralbyrå, 2023). Det er stor sannsynlighet for at det er flere barn som opplever traumer uten at de kommer inn under disse statistikkene. Jeg ønsker å klargjøre for til tross for traumatiske hendelser eller opplevelser i barns liv er det ikke alle barn som utvikler traumer i barndommen eller senere i livet.

Rammeplan for barnehagen fastslår vårt samfunnsmandat angående barns behov og løfter viktige holdepunkter for barnehagens verdier:

Å møte individets behov for omsorg, trygghet, tilhørighet og anerkjennelse og sikre at barna får ta del i og medvirke i fellesskapet, er viktige verdier som skal gjenspeiles i barnehagen. Barnehagen skal fremme demokrati, mangfold og gjensidig respekt, likestilling, bærekraftig utvikling, livsmestring og helse. (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 7)

Det ble økt fokus på barns psykiske helse i etterkant av endring i rammeplanen i 2017, når livsmestring og helse fikk sitt eget avsnitt (Kunnskapsdepartementet, 2017). Sett i sammenheng med traumeutsatte barn er det viktig å være bevisst som barnehagelærere betydningen av omsorg og relasjonsbygging, og hvordan man tilrettelegger for en allsidig, positiv utvikling og samtidig ivaretar barnas erfaringer.

1.1 Formålet med oppgaven

Formålet med denne oppgaven er å øke min og andres kunnskap og kompetanse innen barnehagefeltet rundt temaet traumeutsatte barn og hvordan barnehagelærere kan opptre som støtte for de. Jeg har brukt mye tid på å finne en problemstilling som kan fange opp det jeg ønsket å forske på, da jeg tilsiktet erfaringsbasert kunnskap fra informantene. Etter lang tid med ulike tilnærminger ble problemstillingen følgende:

«Hvilke erfaringer har barnehagelærere i arbeidet med å støtte traumeutsatte barn?»

1.2 Innsnevring

Jeg velger å snevre inn oppgaven og vil bygge opp empiri rundt barnehagelærere som har erfaring med barn utsatt for traumer. Fokuset vil være å undersøke hvordan barnehagelærere opplever de kan støtte traumeutsatte barn og hvilke erfaringer de har gjort seg i dette arbeidet. Jeg etterspør erfaringer relatert til omsorgsbehov hos traumeutsatte barn og hvordan de tilrettelegger for barna i det allmennpedagogiske arbeidet i barnehagen. Her vektlegges erfaringer og arbeid informantene har gjort knytt til relasjonsbygging, rutiner i hverdagen og hvordan de støttet traumeutsatte barn. Oppgaven rettes mot hva som skjer i etterkant av barns traumeopplevelser, og det legges ikke vekt på avdekking av traumer.

1.3 Definisjon av begrepet traume og traumeutsatt i problemstillingen

Traume er definert på ulike måter. Saakvitne et al., (2000) gjengitt i Søftestad (2018, s. 75) definerer traume slik: «En hendelse eller vedvarende betingelser som overvelder personens kapasitet til å integrere den emosjonelle opplevelsen, og som oppleves som en trussel mot eget, eller nære andres, liv eller kroppslig integritet». Enkelttraume eller akutt traume er karakteristisk ved at de skjer plutselig, den utsatte personen er helt uforberedt på faren (Søftestad, 2018, s. 75). Kvello (2021, s.241-242) utfyller begrepet videre og belyser to hovedformer for traumer: traume type 1 og traume type 2. Traume type 1 innebærer enkelttraume eller akutt traume. Kvello utvider med at traume type 2 er gjentakende, enten av samme type eller ulike former for traumer. Kvello (2021, s. 243) viser til van der Kolk (2005) som utdyper at traume type 2 handler om å være utsatt for mishandling, familievold og/eller seksuelle overgrep. Traume type 2 kan starte tidlig i livet og derav påvirker den utviklingen til

barnet og type 2 kan strekke seg over generasjoner, fra traumatisert omsorgsgiver til barn og videre i kommende generasjoner. Öhman (2021, s. 229) påpeker at hvis situasjonen eller hendelsene oppleves sjokkerende og smertefulle er det akkurat det de blir. Det er ikke situasjonen i seg selv som er traumatisk, men barnets opplevelse av den.

Basert på disse definisjonene kan vi anta at traumeutsatte barn referer til barn som har opplevd situasjoner, miljøer eller hendelser som potensielt kan forårsake eller allerede har forårsaket traumer. Jeg tolker det slik at barn som har vært utsatt for enkelthendelser eller gjentatte traumer, herunder traume type 2, regnes som traumeutsatt.

1.4 Definisjon av begrepet støtte i problemstillingen

Rammeplanen for barnehagen påpeker at «i barnehagen skal alle barn oppleve at de blir sett, forstått og respektert, og få den hjelpen og støtten de har behov for» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 19). Sett i sammenheng med traumebegrepet handler støtte om den viktige rollen de voksne har i barns omgivelser, deres reaksjoner på situasjonen og den støtten de kan gi barnet. Effektiv støtte kan virke som en buffer mot negative påvirkninger (Öhman, 2021, s. 229). Dette kan inkludere å vise omsorg og skape trygghet. Å kunne oppmuntre barnets etablering av trygge relasjoner, hjelpe med følelsesregulering og støtte barnet i å oppnå mestring (Öhman, 2021, s. 230-231). I sammenheng med problemstillingen tolker jeg støtte i en bred forstand, og inkluderer barnehagelærerens rolle som støtte på et sosioemosjonelt nivå.

2. Kunnskapsgrunnlag

Min egen praktiske og teoretiske førforståelse munner ut i flere år i arbeid i barnehage både som assistent, fagarbeider, støtteressurs og som barnehagelærer i dispensasjon. Jeg har møtt flere barn som er traumeutsatt og deres historier har rørt ved meg. Derfor har jeg hatt behov for å utforske mer rundt traumeutsatte barns omsorgsbehov og hvordan jeg som kommende barnehagelærer kan fungere som støtte i barnehagehverdagen. Videre skal jeg dykke ned i sentrale styringsdokument

for å finne kunnskap knytt til omsorg og støtte for barna knytt til barnehagelærerens rolle.

2.1 Sentrale politiske styringsdokument

Barnehageloven §2 plikter barnehagen til å ha «en helsefremmende og en forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller» (Barnehageloven, 2005). Videre er rammeplanen for barnehagen tydelige i belysning av samfunnsmandatet om ivaretagelse av barns behov for omsorg og lek og utdyper barnets behov for omsorg, trygghet og anerkjennelse som viktige verdier som skal gjenspeiles i barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 7). Rammeplanen påpeker den sentrale posisjonen de ansatte i barnehagen har i det daglige: «Gjennom den daglige og nære kontakten med barna er barnehagen i en sentral posisjon til å kunne observere og motta informasjon om barnas omsorgs- og livssituasjon» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 11). I tråd med problemstillingen presenterer rammeplanen klart ansvaret barnehagelærere har gjennom å forplikte de til å opptre støttende og yte omsorg til alle barn, legge til rette for lek, gi trygghet og observere barnas hverdag regelmessig.

I rapporten «Svikt og svik» levert av Barnevoldsutvalget i form av NOU 2017:12 finner jeg uttalelser fra utvalget der de, etter saksgjennomgangen, har sett så omfattende systemsvikt at de kaller det svik mot barna. De påpeker at det er et stort behov for effektiv handling og omfattende tiltak for å trygge barn bedre (NOU 2017:12, s. 12). Utvalget legger frem viktige punkter som behov for bedre kunnskap og kompetanseheving hos de som står i frontlinjen for barna, deriblant barnehagelærere (NOU 2017:12, 2017, s. 17). Med noen sentrale styringsdokumenter som grunnlag beveger jeg meg videre over på relatert forskning knytt til problemstillingen.

2.2 Aktuell forskning og faglitteratur

Det har vært utfordrende å finne forskning relatert til traumeutsatte barn i barnehagen og barnehagelærerens rolle som støtte. Jeg har gjort søk i ulike databaser for å finne nordisk forskning uten særlig funn og søkte videre, nærmere mot USA. Der har Loomis (2018) gjort en studie kalt *The Role of Preschool as a point of intervention and prevention for trauma-exposed children: Recommendations for practice, policy,*

and research. Hun argumenterer for en traumeinformert tilnærming i barnehagen og hvilke elementer som må være til stede. Loomis legger vekt på traumeinformert klima, der personalet har kunnskap om traume og hvordan de kan identifisere og respondere når de oppdager traumeutsatte barn. Hun belyser viktigheten av foreldresamarbeid og et positivt klima der man kan diskutere barnas utvikling, traumerelaterte symptomer, strategier for å støtte foreldre-barn-relasjon og å fremme barns utvikling (Loomis, 2018). Videre har Shirvanian og Michael (Implementation of attachment theory into early childhood settings, 2017) gjort en småskala, kvalitativ forskning av implementering av tilknytningsteori i tidlig barneårene og har gjort funn rundt tilknytning og omsorg. De har sett på viktigheten av sensitiv omsorg i sammenheng med trygg tilknytning og har funnet noen elementer som er viktig innen institusjoner som utøver barneomsorg. Blant disse er opplæring for omsorgspersoner i tilknytningsteori og sensitivitet, bruk av tilknytningsperson og foreldresamarbeid. Gjennom de to studiene finner man behov for kunnskap og kompetanse rundt traume og å inneha ett tett samarbeid med foresatte er sentralt for å støtte barnas utvikling. Studiene viser at sensitiv omsorg og trygg tilknytning er sentralt i arbeidet med traumeutsatte barn.

Videre vil jeg trekke frem en studie som Borge (2018, s. 194-198) utdyper om, gjort på øya Isle of Wright utenfor kysten av England. Denne studien begynte i 1964 og var den første store systematiske epidemiologiske undersøkelsen av barns psykiske helse. I perioden 1998-2000 tok en rekke forskere en ny intervjurunde med de 571 individene som var blitt dybdeintervjuet. De undersøkte psykisk helse og bakenforliggende forklaringsfaktorer for resiliens. Det var sterk sammenheng mellom overgrep i barndom og psykiatrisk lidelse i ungdomsalder og voksenliv (Borge, 2018, s. 195). Nesten halvparten av ofrene for overgrep og omsorgssvikt som barn viste ingen ting til psykiatriske problemer som voksne, de viste resiliens. Sammenfattet viste det seg at venner var en sterk bidragsfaktor til resiliens (Borge, 2018, s. 196). Sett i sammenheng med problemstillingen viser studien gjort på Isle of Wright at gode barn-barn-relasjoner og vennskap er viktig for at barn skal motstå store traumeuttrykk i senere liv, og derav essensielt at barnehagelæreren støtter traumeutsatte barns behov for gode relasjoner for å bidra til resiliens etter traume.

Nordanger og Braarud (2017, s.164-165) presenterer også viktigheten av relasjon knytt til traumeutsatte barn og de trekker frem lek som en traumebehandling for

fremtiden som er relevant for barnehagelæreren som støtte.

Når det kommer til hvordan barn som er utsatt for traumer kan møtes vil jeg belyse et prinsipp for arbeid med barn og unge som er i sårbare situasjoner som blir kalt traumebevisst omsorg. Thommessen og Neumann (2019, s. 29-33) viderefører prinsippet og utdyper Bath (2008) sine grunnpilarer innenfor traumebevisst omsorg: Trygghet, relasjon og følelsesregulering. Dette omsorgsarbeidet handler om å se barnet bak atferden og hjelpe barnet til å komme i kontakt med egne tanker, følelser og kropp (Thommessen & Neumann, 2019, s. 33). Knytt til relasjon understreker Søftestad (2018, s.86) at relasjonen mellom barnet og den voksne hjelperen er den avgjørende faktoren i alle former for behandling. Det som er skadet i en traumerelasjon, må helbredes i en sunn relasjon. Hun trekker også frem traumebevisst omsorg som en form for omsorgspraksis som kan utøves overfor alle barn, uavhengig av traumer. Denne omsorgen kan praktiseres av flere, deriblant barnehagelærere, da «traumebevisst omsorg er utviklet i erkjennelsen av at mange traumeutsatte helbredes på grunn av støtte fra omsorgsgivere» (Søftestad, 2018, s. 87). Hun viser videre til at anerkjennelse av barnet er sentralt, og at kvaliteten på samspillet og relasjonen mellom barn og voksen er forutsetninger for at samtaler om overgrepserfaringer skal være mulig (Søftestad, 2018, s.175).

2.3 Nøkkeltbegrep som er viktig for temaet

Omsorg handler om varme og nestekjærlighet, om å stille seg til barnets disposisjon og kunne ønske barnet velkommen inn i en relasjon preget av omsorg. Hansen (2006) gjengitt i Öhman (2021, s. 48) skiller mellom synlig og usynlig omsorg. Den synlige omsorgen handler om å møte barnas fysiske behov, og å planlegge virksomheten med barnets beste i fokus. Den usynlige omsorgen handler om barns psykiske behov og å ta utgangspunkt i barnets perspektiv. Hansen utdyper videre om usynlig omsorg, og påpeker at det innebærer å støtte opp om tilknytning og fremme barns følelsesregulering.

Trygg og utrygg tilknytning

Barn med trygg tilknytning viser at de stoler på at omsorgspersonen er tilgjengelig for dem, og at de mottar trøst og får hjelp ved behov. Dette etableres gjennom gjentatte erfaringer over tid med sensitiv omsorg og reguleringshjelp i situasjoner som er krevende (Drugli & Onsøien, 2021, s. 44). I motstykket finner en utrygg utvikling som

kan etableres når barnets behov ikke blir forstått eller møtt i det daglige samspillet med omsorgspersonen. Manglende sensitivitet eller forutsigbarhet vil bidra til at barn utvikler utrygg tilknytning (Drugli & Onsøien, 2021, s. 44). Barn med utrygg tilknytning kan være lette å feiltolke. De kan avvise trøst, unngå å ta initiativ til kontakt eller oppleves å ha negativ atferd (Drugli & Onsøien, 2021, s. 45). Barnehagelæreren kan være den som ser og forstår barnet, og kan bidra til sensitiv omsorg og reguleringshjelp for traumeutsatte barn.

Drugli og Onsøien (2021, s. 46-47) viser også til forskningen gjort av Shirvanian og Michael (2017) som oppsummerer hvilke forhold som kan bidra til å fremme trygg tilknytning mellom barn og personal basert på foreliggende forskning. Noen av forholdene er: God kunnskap om tilknytning, veiledning som fremmer sensitivitet hos ansatte, faglig utviklingsarbeid samt få barn per voksen. Trygg tilknytning til personalet er aktuelt knytt til traumeutsatte barn da det kan bidra til å være en sentral beskyttelsesfaktor for dem. Når barnet har minst en trygg omsorgsperson, eksempelvis en ansatt i barnehagen, som viser forståelse og interesse for barnet, kan det virke positivt inn på utvikling både kognitivt, sosialt og emosjonelt.

Allmennpedagogisk arbeid i samspill med traumeutsatte barn

Forskningen viser betydningen av tilknytning og Johannessen (2022, s. 159-189) utvider ved å presentere en rekke tiltak som kan hjelpe traumeutsatte barn. Noen av disse er kompensierende tilknytningsrelasjoner, systematisk arbeid med lek, støtte i følelsesregulering samt stabilitet og sammenheng i hverdagen (Johannessen, 2022, s. 160-161). Mange traumeutsatte barn kan oppleve utfordringer med sosial interaksjon, lek og det å følge felles fokus i samspill med andre barn. De trenger hjelp til å lære å leke, og støtte til å komme inn i lek med andre barn og være deltakende over tid. Barnet må få oppleve at det er likt og at noen er nysgjerrige på barnets innspill. Dette kan bidra til å styrke barnets selvfølelse og opplevelse av mestring (Johannessen, 2022, s. 168-169). Dette er i tråd med hva studien gjort i Isle of Wright avslørte, vennskap og gode relasjoner er essensielt for traumeutsatte barn.

Traumeutsatte barn kan vise ulik fungering i ulike situasjoner i barnehagen, og det kan være behov å tenke over tilrettelegging og tilpasninger, dette kan være å dele barna i mindre grupper for å skape trygghet, stabilitet og ro. For å bidra til å øke barnets lekekompetanse, kan det være nødvendig å tilpasse leken til barnets

utviklingsnivå og ikke etter barnets alder (Johannessen, 2022, ss. 171-172). Barn kan bruke leken som en måte å bearbeide sine erfaringer (Johannessen, 2022, s. 176). Traumeutsatte barn kan ha behov for hjelp og støtte i følelsesregulering. Det innebærer å se barnets følelsesuttrykk, sette ord på dem, og være sammen med barnet gjennom ulike følelsesmessige reaksjoner. Traumeutsatte barn kan oppleves å være på ett lavere nivå i emosjonell utvikling i forhold til alder og derav er det viktig at barnet blir møtt ut fra sitt behov og får støtte videre i sin utvikling (Johannessen, 2022, s. 180-182).

For traumeutsatte barn er stabilitet i barnehagen viktig, og det er behov for å skape en statisk dagsrytme, og en stabil struktur med faste rutiner gjennom barnehagehverdagen (Johannessen, 2022, s. 182-183). Det er hensiktsmessig å ha gode rutiner på ulike rutinesituasjoner som hente- og bringesituasjon, tydelig start og slutt på ulike aktiviteter, klare overganger mellom aktiviteter og at rutinesituasjoner blir sett på som anvendelige muligheter for samspill. Dette bidrar til trygge rammer som vil fremme positiv fungering og mestring for traumeutsatte barn (Drugli & Onsjøen, 2021, s. 137).

Andre tilretteleggingsmuligheter for å skape forutsigbarhet er alternativ og supplerende kommunikasjon som grafiske uttrykk, bilder og lignende som supplerende kommunikasjon sammen med verbalspråket. Dette kan brukes på ulike måter eksempelvis gjennom bruk av dagtavle som symboliseres barnehagens innhold og aktiviteter. Hvert symbol vises og navngis som kan bidra til å skape trygghet hos barna (Lyngseth & Andresen, 2022, s. 110-126).

Personalgruppen

Det kan være utfordrende å være i tette relasjoner med traumeutsatte barn. Derfor er det nødvendig med en god dialog og utfyllende informasjon om barnas behov, samt å etablere ett stabilt team rundt barnet (Johannessen, 2022, s. 161). Det kan være krevende å skulle yte omsorg til traumeutsatte barn som viser tilbaketrukkethet, sinne, aggresjon og andre reguleringsvansker (Nordanger & Braarud, 2017, s. 89-90). Nordhaug (2018, s. 86-87) utvider ved å påpeke at barn som lever med vold, seksuelle overgrep eller alvorlig omsorgssvikt, vil kunne utvikle en atferd ovenfor barn og voksne som kan gjøre relasjonsarbeidet utfordrende. Atferden kan få merkelapper som «du er umulig å ha med å gjøre» eller at barna får en diagnose som atferdsvanskelig. Ulike tegn på endring i atferd og tilstand blir forklart ut ifra

troen på at diagnosen kan forklare alt. Nordhaug hevder videre at diagnoser kan derfor kamuflere vold og seksuelle overgrep. Derav trenger traumeutsatte barn tålmodige og rolige omsorgspersoner som tåler barnas affektuttrykk.

Johannessen (2022, s. 161-164) påpeker at det er sentralt at det utvikles en reflekterende og støttende kultur i personalgruppen, der personalet kan støtte hverandre, bistå ved behov samt dele erfaringer. For traumeutsatte barn kreves det at personalgruppen er involvert og arbeider systematisk for å støtte barnas sosiale utvikling. Barna vil kunne trenge utvidet støtte for å fungere i lek og samspill med andre barn. Ved å møte barnas følelser på en god måte, sette ord på handlinger og være støtte i samspillet mellom barna, vil personalet kunne være en god rollemodell, fremme positive relasjoner og støtte barnas sosioemosjonelle utvikling og fremme relasjonsbygging gjennom leken (Drugli & Onsøyen, 2021, s. 137-160). Her kan man også koble inn mestring, og Gunnestad (2022, s. 76-77) påpeker at å styrke barns mestringsevne og bygge opp et positivt selvbilde er en del av barnehagelærerens arbeid og kan sees på som et universalforebyggende tiltak. Han viser til viktigheten av å gi barn oppgaver de nesten kan klare selv, og så gi litt støtte, slik at de opplever mestring og kommer videre i sin utvikling.

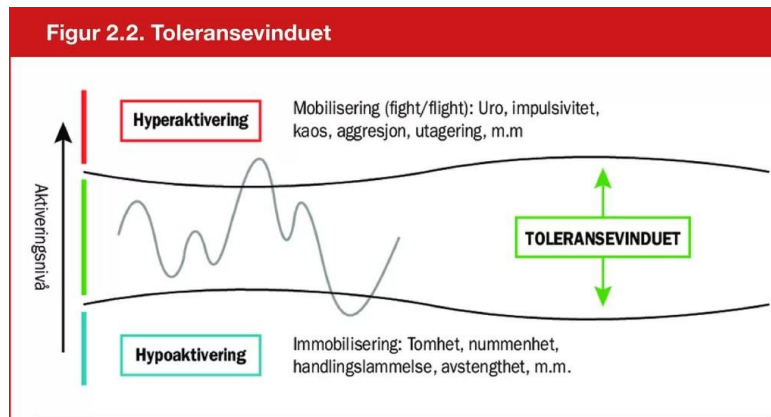
Foreldresamarbeid

Som forskningen viser er foreldresamarbeid essensielt i arbeidet med traumeutsatte barn for å støtte barns utvikling, og det setter kriterier til barnehagelærerens grunnholdninger. De må ha utviklet holdninger, respekt og forståelse for at mennesker er forskjellige og at foreldrene er ressurspersoner for sine barn (Glaser, 2023, s. 19). Samarbeid mellom foreldre og barnehagelærer må være preget av likeverdighet, åpenhet, informasjonsdeling og tillit, samt at fokuset er på barnets behov og barnehagelæreren er barnets ambassadør (Drugli & Onsøyen, 2021, s. 111).

Toleransevinduet

Toleransevinduet er en god illustrasjon for å vise hva som kan skje i barn som utsettes for traumer, og for triggere som kan minne barnet om en farlig situasjon. Uavhengig av aktiveringssone så mangler barnet en mulighet til å selv regulere sine affekter på en hensiktsmessig måte. Barn som ikke får reguleringsstøtte, lever med et toleransevindu som forblir smalt (Søftestad, 2018, s. 83). Gjennom regulerende

omsorg utvides toleransevinduet litt etter litt, og barnet utvikler etter hvert selv ulike reguleringsstrategier (Nordanger & Braarud, 2017, s. 85-86).

Figur 2: Toleransevinduet tilpasset fra Ogden, Minton & Pain (2006) (Nordanger & Braarud, 2017, s. 39).

Kunnskap

Barnevoldsutvalget i NOU 2017:12 (2017, s. 66) setter søkelyset mot behov for kunnskap og kompetanse, og påpeker at det er den viktigste drivkraften i arbeidet med å forbygge, avdekke og forhindre vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt hos barn. De mener at en økning i kunnskap og kompetanse er ett av de viktigste målene for å styrke arbeidet med traumeutsatte barn. Søftestad (2018, s. 63) påstår at hovedandelen av de ansatte i virksomheter som arbeider nær barn hver dag mangler kunnskaper og ferdigheter tilpasset det samfunnsoppdraget de har ansvar for. Hun trekker frem ett punkt fra Barnevoldsutvalget som hevder «i Norge har vi et godt utbygd offentlig tjenesteapparat, men kvaliteten på arbeidet med barn utsatt for seksuelle overgrep er jevnt over for dårlig» (Søftestad, 2018, s. 64).

Öhman (2021, s. 235) viser til forskning gjort av Jensen, Jensen & Rasmussen (2017); Raver m.fl., (2011) som stadfester «at hvis barnehagelærere får kompetanseutvikling eller veiledning i hvordan de selv kan håndtere og regulere sine egne følelser og atferd, øker evnen deres til å møte barna på en utviklingsfremmende måte». Öhman (2021, s. 238-239) viser til studier i positive intervensjoner i barnehagen av Hagström (2010), som påpeker at med traumeutsatte barn er det hensiktsmessig med felles planlegging og kontinuerlige diskusjoner innenfor personalgruppen, kombinert med støtte fra ledelse og ekstern veiledning. Dette vil skape gunstigere forutsetninger og forbedrer arbeidet med traumeutsatte barn som videre har gode effekter på barnas utvikling og helse.

I neste kapittel vil jeg presentere forskningsmetodikken som er brukt i oppgaven, og hvordan jeg arbeidet med forberedelser og gjennomføring av intervjuer samt en presentasjon av informantene.

3. Presentasjon av forskningsmetode

I denne delen vil jeg utdype rundt valg av metode, veien mot innsamling av datamateriale og videre i prosessen med koding og analysing. Jeg vil også peke mot forskningsetiske vurdering og vise til relevans og pålitelighet rundt oppgaven. Jeg benyttet meg av kvalitativ metodetilnærming gjennom intervju av barnehagelærere. Ved å bruke kvalitativ metode tar en sikte på å fange opp meninger og opplevelser (Dalland, 2017, s. 52). Gjennom å bruke en slik metode får man gått i dybden av hva informantene selv opplever og føler. Dette i motsetning til kvantitativ metode som går i bredden og får frem det gjennomsnittlige via data som er målbare enheter (Dalland, 2017, s. 53).

En viktig målsetting gjennom kvalitativ tilnærming er å oppnå forståelse av sosiale fenomener, der mitt bidrag blir å innhente og fortolke disse fenomenene. Med en slik tilnærming kan en rette søkelyset mot menneskers, her under barnehagelærere, hverdagshandlinger i sin naturlige kontekst (Bergsland & Jæger, 2022, s. 29).

Denne tilnærmingen har vært nyttig for min problemstilling da jeg hadde intensjon om å forske på hva barnehagelærere erfarer er sentralt i det pedagogiske arbeidet når man har traumeutsatte barn i barnegruppen, og deres erfaringer knyttet til omsorg. Ved å bruke intervju fikk jeg god oversikt på hva fagpersonene i feltet gjør i hverdagen og hva som er deres erfaringer, kunnskap og opplevelser rundt temaet.

3.1 Presentasjon av metodevalg og grunngivning

Jeg valgte intervju for å komme i direkte kontakt med feltet og innhente tanker og arbeidsmetoder som barnehagelærere har gjort i samspill med barn utsatt for traume. Dalland (2017, s. 74) belyser at det kvalitative intervjuet bringer to mennesker sammen om noe de begge er opptatt av. Videre skriver han at den gjensidige påvirkningskraften mellom intervjuer, og informanten, er en forutsetning for det kvalitative forskningsintervjuet.

Jeg la opp til et strukturert intervju der jeg i forkant hadde utarbeidet og utlevert en

intervjuguide som omhandlet de ulike temaer jeg ville forske på. Intervjuet ble lagt opp til som en samtale, men gangen i samtalen og teamene vi er innom var det jeg som styrte (Bergsland & Jæger, 2022, s. 34). Om informantene nevnte noe utenfor intervjuguiden var jeg fleksibel for innspill, og ba de utdype ved interesse. Det er en av fordelene ved kvalitativt intervju som gir mulighet til justering av intervjuguiden ved behov (Dalland, 2017, s. 79). Ved å bruke individuelle, kvalitative forskningsintervju preger min tilstedeværelse intervjuet, både gjennom mine spørsmål og min evne til å oppnå kontakt med informantene mine (Dalland, 2017, s. 54). Man må forsøke å etablere en relasjon og en atmosfære der informanten følte seg trygg slik hun kan dele fritt om sin kunnskap og opplevelser, og følte seg som deltaker i en mellommenneskelig situasjon (Bergsland & Jæger, 2022, s. 34).

Det var viktig å være bevisst min påvirkningskraft i forkant, under intervjuet og når jeg skulle i gang med å analysere empirien i etterkant. Jeg kjenner til mitt nåværende ståsted i forhold til det jeg skal forske på. Kunnskapsgrunnet er min teoretiske forståelse og jeg har flere år med praktisk bakgrunn i barnehage. Ved å være bevisst min egen forforståelse legges det til grunn et bedre utgangspunkt for å gjennomføre intervjuer og tolkninger på en saklig måte (Dalland, 2017, s. 47).

Gjennom arbeidet med oppgaven opplevde jeg å innhente ny kunnskap gjennom den hermeneutiske fortolkningsprosessen. Denne beskrives ofte som en spiral, den hermeneutiske spiral, der forståelse og tolkning leder til ny forståelse og tolkning (Bergsland & Jæger, 2022, s. 30). Jeg bidro med mitt kunnskapsgrunnlag og hadde utformet en intervjuguide basert på hva jeg innehar av kunnskap før intervjuet. Når jeg hadde gjennomført intervjuene disponerte jeg allerede ny forståelse, og videre inn i prosessen med å fortolke informasjonen jeg har fått vil jeg benytte en ny måte å tolke på og videre igjen få ny forståelse. Her er det viktig at en bruker ett «desentrert blikk», og man hele tiden må være bevisst sitt perspektiv, og kan begrunne valgene en har tatt og hvorfor en har tatt de gjennom prosessen (Bergsland & Jæger, 2022, s. 30). Ved å desentrere er jeg bevisst informantens bakgrunnskunnskap og bruker tid på å oppdage mulige misforståelser i intervjuprosessen, og på å oppklare disse underveis. Det samme når jeg analyserte og tolket materialet i etterkant.

Jeg ville erverve meg ulike typer kunnskap gjennom intervjuene. Sagberg (2014, s. 31-32) viser til Kaiser (2000) som deler inn kunnskap i fire kunnskapskilder, vitenskapelig ekspertkunnskap, folkelig kunnskap, taus kunnskap og praktiske

ferdigheter. Ved å bruke tid på intervjuguiden og i tillegg være åpen for spontanitet og nye temaer gjennom intervjuet fikk jeg innsikt i de fire ulike kunnskapskildene hos informantene.

3.2 Informanter

Jeg har intervjuet fire informanter med barnehagelærerutdanning som grunnlag. Det ble gjort strategisk utvalg (Dalland, 2017, s. 74) da jeg ba spesifikt om barnehagelærere som hadde kunnskap og erfaringer når jeg etterspurte om informanter via epost til ulike styrere i barnehagene. Jeg ønsket å intervju profesjonsutøvere med erfaring om traumeutsatte barn på grunnlag av problemstillingen min. Jeg håpet de hadde reflektert rundt tematikken traumeutsatte barn og kunne belyse sentrale faktorer knyttet til barnehagelæreren som støtte og omsorgsgiver.

Prosessen med å få tak i informanter var utfordrende på grunn av sensitivt tema og usikkerhet rundt erfaringer knyttet til traumer, dette i motsetning til å spørre om noe mer generelt. Jeg brukte mitt nettverk for å få hjelp til å etterspør om informanter, i tillegg har min styrer brukt sitt nettverk for å innhente mulige informanter.

De fikk før intervjuet innsikt i spørsmålene gjennom tilsendt intervjuguide. Det var viktig at jeg sikret informantene at de kan trekke seg når de vil, at de vil være anonyme til enhver tid og at personopplysningene deres blir behandlet i samsvar med personvernregelverket. Dette ble gjort gjennom ett informasjon- og samtykkeskjema som de fikk tilsendt og skrev under i forkant av intervjuet.

Utfordringen min med informantene er at jeg ikke fikk tak i noen med nyere utdanning eller som arbeidet som barnehagelærer nå. Mine informanter innehar lang fartstid i barnehagen, to ikke arbeider i barnehage lenger. To av informantene besitter per nå høyere stilling enn barnehagelærer. Dette kan påvirke empirien og funnene mine i en annen retning enn om jeg hadde hatt noen yngre informanter med nyere utdanning.

3.3 Forberedelse og gjennomføring av intervju

I forkant av intervjuene utarbeidet jeg en intervjuguide (Vedlegg 2). Dette ble gjort for å sikre at informantene gav svar på forskningsspørsmålene mine, og at intervjuet skal være nyttig som grunnlag for mitt vitenskapelige arbeid (Stokken et al., 2022, s. 152). I arbeidet med å utforme intervjuguide brukte jeg tid på å lese relevant faglitteratur og forskning rundt teamet. Jeg satt opp en åpen, men strukturert guide

med spørsmål i fast rekkefølge. Jeg hadde også med meg noen oppfølgingsspørsmål ved behov for utdypning. I tillegg stilte jeg noen spontane spørsmål for å få informantene til å fortelle mer om faktorer de tok opp som ikke var innenfor intervjuguiden. Intervjuguiden var oppdelt i fire temaer da jeg så for meg at det gjorde analysedelen enklere i etterkant. Jeg ønsket å få innsikt i spesifisitet, der informantene ble spurt om å utdype spesifikke arbeidsmetoder eller situasjoner for å få innsikt i deres erfaringer, ikke deres generelle meninger (Dalland, 2017, s. 69).

Før jeg startet med intervjuene, hadde jeg behov for å teste utstyret og foretok en pilotundersøkelse med en medstudent via Zoom. Dette for å utprøve spørsmålene og undersøke om de samsvarer med det jeg valgte å forske på (Dalland, 2017, s. 128). Her fikk jeg også testet diktafonen og utforsket hvordan nettskjema.no fungerte. Det ble gjort lydopptak via nettskjema.no av alle intervjuene. Dette ble opplyst på forhånd via informasjon- og samtykkeskjema (Vedlegg 1). Dette gjorde det mulig for meg å bruke nettskjema.no til å bidra med transkriberingen da det blir produsert ett tekstdokument av lydopptaket.

Jeg holdt fire intervju, derav to ved personlig oppmøte og to digitalt over Zoom da det ble utfordrende å møte to av informantene. Jeg hadde i forkant kjennskap til en informant. Denne kjennskapet kunne påvirke analysen min ved at jeg la mer vekt på hva denne informanten svarte, men jeg var hele tiden bevisst på dette og la like stor vekt på svarene til alle informantene.

Under intervjuene erfarte jeg å måtte være fleksibel og veksle litt mellom spørsmålene på intervjuguiden da noen av informantene snakket om element vi skulle innom senere. I ett av intervjuene opplyste jeg informanten om at vi ville komme tilbake til dette senere. Dette gjorde at jeg hoppet over noen av spørsmålene, da de allerede hadde blitt besvart tidligere, for å unngå repetisjon. I etterkant av intervjuet spurte jeg informantene om de ville tilføye noe for å sikre meg at de kunne komme med informasjon som kunne være av betydning for tematikken i oppgaven.

3.4 Analyse- og transkriberingsprosessen

Analysen skulle hjelpe meg til å finne ut hva intervjuene avslørte og i tolkningen av materialet søkte jeg etter meningen i det jeg har fått vite (Dalland, 2017, s. 87).

Grunnlaget for det analytiske arbeidet startet allerede ved utformingen av intervjuguiden. Under analysen delte jeg opp intervjuene i forskjellige tema basert på intervjuguiden. Gjennom transkriberingsprosessen brukte jeg tid på å lytte og stoppe for å være sikker på at jeg fikk med meg alt informantene sa og flere ganger spolte jeg tilbake. Videre bearbeidet jeg materialet nøye tematisk ved å finne uttalelser som kan svare på problemstillingen. Det var det avgjørende at alle svarene som angår temaet ble lagt inn under tematiseringen (Dalland, 2017, s. 92). I tolkningen som kom etter analysen og den tematiske bearbeidingen kunne det være ulike svar som belyste problemstillingen og teamene. Her må jeg begrunne hva jeg mener er viktig i forhold til problemstillingen og skille tydelig mellom analyse og tolkning (Dalland, 2017, s. 93). I etterkant av transkribering av intervjuene startet jeg med å tematisere datamaterialet. Her valgte jeg å bruke etiketter fra datamaterialet for å skape kodene. Da bruker jeg det konkrete innholdet i til å utarbeide kodene, på denne måten arbeidet jeg med induktiv koding (Stokken et al., 2022, s. 162). Jeg ender opp med 18 empirinære koder i første omgang (Vedlegg 3). Disse tar jeg videre for å gruppere kodene som hører sammen i en samlekode (Stokken et al., 2022, s. 163). Ifølge Tjora (2018, s. 38) kan kodene ligge tett opp til empirien, hvor man ikke skal være bekymret for antall koder. Jeg forsøkte å se hvilke koder som kan passe sammen for å skape en viss sammenheng i empirien. Jeg endte opp med fem samlekode, en av samlekodene innehar flere koder mens en annen kode har to. Samlekodene blir brukt videre i oppgaven for å kategorisere funn og drøfting. Jeg vurderte kodene i sammenheng med problemstillingen min og intervjuguiden og så at jeg hadde fått en kode jeg ikke direkte har spurt om, men som jeg tenkte er relevant. Dette er koden «Kunnskap». Jeg etterspurte i intervjuguiden om hvilke kunnskap informantene følte personalet trengte, og dette fikk jeg svar på. Jeg fikk mer respons rundt kunnskap og kompetanse enn jeg ba om. Flere av informantene påpekte kunnskapsbehov for seg selv både i starten av intervjuet og i etterkant når jeg spurte om det var noe de ønsket å tilføye.

3.5 Forskningsetiske vurderinger

Dalland (2017, s. 236) påpeker at forskningsetikken skilles ikke ut fra dagliglivets etikk. Forskningsetikken brukes ved vurdering av forskningen i forhold til samfunnets normer og verdier. Denne vurderingen omfatter alle sider av forskningen, fra den spede start ved planlegging og utforming av problemstilling til hvilke metoder jeg

valgte å bruke og hvordan resultatene av empirien brukes og rapporteres. Forskningsetiske vurderinger handler om å være bevisst hvilke utfordringer arbeidet mitt gjennom forskningen kunne medføre. For å innhente empirien jeg valgte å forske på trengte jeg kunnskap om informantenes livsverden, deres livssituasjon og måten de forholder seg til kompetansen de har og hvordan den brukes (Dalland, 2017, s. 235). Å sikre personopplysningene jeg fikk innsikt i, på en god og sikker måte, var en forutsetning for at informantene ville bidra med sine erfaringer og opplevelser (Dalland, 2017, s. 236). I etterkant av intervjuet er det viktig at jeg ikke fremstiller informantene på noen måter som kan være belastende for de i etterkant. Jeg ivaretar anonymiteten gjennom å ha fiktive navn og skrive minimalt om deres arbeidssituasjon. Dette for å sikre at de ikke kan bli gjenkjent i etterkant, og for å ivareta personvern og taushetsplikt. I etterkant av forskningen min blir transkriberingen automatisk slettet, dette kommer frem i informasjonsskrivet (Vedlegg 1). I forkant av intervjuet minnet jeg på at jeg ikke ønsket at de nevner navn på barn eller barnegruppen de har gjort seg erfaringer med for å kunne sikre personvern og anonymitet til disse i tillegg. Jeg har valgt å anonymisere informantene ved å gi de ett fiktivt navn, derav Iselin, Sarah, Anna og Bodil, dette for å ivareta personvern og påse datamaterialet ikke gjør det mulig å knytte enkeltpersoner til opplysningene (Dalland, 2017, s. 239).

3.6 Relevans og pålitelighet

Pålitelighet skal si noe om kvaliteten på forskningen og jeg har besvart flere spørsmål om hvordan jeg har innhentet data og hvordan jeg brukte innsamlede data i oppgaven. Utfordringer kunne være flere, den største feilkilden kan være meg selv, i måten jeg har utformet spørsmålene, hvordan jeg kommuniserte med informantene, i notater og gjennom transkriberingen. Dersom informanten misforstår, det blir notert utydelig og meningen derav endres ved transkriberingsprosessen vil det føre til redusert pålitelighet (Dalland, 2017, s. 60). Dette kan reduseres gjennom en tydelig åpenhet, et godt forarbeid og min egen bevissthet om å tre ut av mitt eget kunnskapsgrunnlag, ha distanse og være åpen og undrende til ny input. Ved å ha en kvalitativ tilnærming er det jeg som er instrumentet og derav også jeg som kan være den største feilkilden. Prosessen må gjøres synlig og tilgjengelig for andre (Dalland, 2017, s. 61). En måte jeg sikret pålitelighet på var å ha lydopptak av intervjuene mine. Da kunne jeg høre opptaket flere ganger gjennom transkriberingsprosessen,

og det ble redusert mulighet for at jeg misforstod eller noterte utydelig. Utfordringen min var ene intervjuet som ble gjennomført uten kamera da informanten ikke hadde dette tilgjengelig. Det gjorde det utfordrende for meg å tolke ansiktsuttrykk og kommunikasjon via kroppsspråk. Dette opplevde jeg påvirket intervjuet gjennom muligheten til å opprette relasjon og gode samspillsmønstre.

Relevans vil si noe om hvordan den nye kunnskapen, som min forskning vil bidra med, er relevant i feltet. Stokken et al., (2022, s. 244-245) skiller mellom samfunnsrelevans og faglig relevans, der samfunnsrelevans handler om den verdien forskningen har for fagfeltet. Faglig relevans deles innenfor relevans for de som benytter liknende teori og/eller relevans for de som benytter samme metode. Min forskning har forgreninger i begge felt, hovedsakelig i samfunnsrelevans mot profesjonsutøving da jeg forsket på hvordan barnehagelærere kan støtte traumeutsatte barn samt sentrale faktorer i det pedagogiske arbeidet og samarbeid med andre.

4. Presentasjon av datamaterialet og drøfting

I dette kapitlet vil jeg presentere datamaterialet, funnene etter analyse og drøfting. Funnene blir formidlet med ett utvalg av direkte sitat og sammendrag. Etter hvert funnkapittel følger et påfølgende drøftingskapittel hvor funnene blir drøftet og sett i lys av styringsdokumenter, relevant forskning og faglitteratur fra kunnskapsgrunnlaget mitt. Materialet er tematisert etter de fem samlekodene fra analysedelen for å skape sammenheng mellom funn og drøfting. Disse er: omsorg, tilknytning og relasjon, mestring, rutiner og overgangssituasjoner, samarbeid og informasjon samt kunnskap. Jeg har valgt å legge noen underkoder i kapitlene for å kunne skille ut enkelte av funnene.

4.1 Presentasjon av informantene

Informantene innehar ulike erfaringer rundt tematikken traumeutsatte barn. Alle har førskolelærer/barnehagelærer som grunnlag, der noen har videreutdanning. Informantene har flere års erfaring i barnehagefeltet. En informant har erfaring med rusproblematikk hos foresatte og barn som kommer fra flyktningeleirer, en informant

har opplevd og erfart mye innenfor barn og sorg knytt til død av barnets omsorgsperson, en informant har brukt mye av sitt eget liv på traumeteamtikken og en informant har bred erfaring med barn som er traumeutsatte gjennom ulike livssituasjoner. Med ulike erfaringer gir funnene meg en variert og helhetlig tilnærming til problemstillingen min. Informantene presenteres med fiktive navn som vil brukes videre i teksten.

Iselin har utdanning som barnehagelærer og masterutdanning. Hun har jobbet i barnehage i over 15 år. Har deltatt på digitalt kurs om traumeutsatte barn.

Sarah har utdanning som barnehagelærer og har jobbet i barnehage i over 20 år med noen få opphold.

Anna har utdanning som barnehagelærer og masterutdanning. Har jobbet i barnehage i over 10 år, men jobber ikke der nå.

Bodil har utdanning som barnehagelærer. Har jobbet i barnehage over 10 år, men jobber ikke der nå.

4.2 Omsorg, tilknytning og relasjon

Alle informantene nevner behov for trygghet og stabilitet som en sentral faktor i omsorgsbehovet som traumeutsatte barn kan ha. Sarah presiserer at barna har «mye større omsorgsbehov». Bodil har opplevd at omsorgsbehovet kan være varierende og har opplevd at «de ofte skygger litt unna voksne. Når de blir redde, kan de bli sint. Så skyver de deg vekk. De vil ikke ha noen nærhet». Anna sier at det kan være litt forskjellig og nevner trygghetssirkelen. Hun utdyper:

At jeg (barnet) ikke får dekket disse behovene av mamma og pappa, jeg må bare håndtere mine egne følelser selv. Så vil jo du kunne få barn som ikke ønsker at du skal hjelpe, at de kan komme opp i situasjoner der de enten slår seg, eller at de.. Altså du har ikke trøste eller røre eller sånn. Da må man jo finne ut en måte der man kan gi omsorg på som, som de kan ta imot, de kan få. Og det er kanskje mer utfordrende for voksne i barnehagen enn de som kommer og vil ha trøst, de du kan ta på fanget og gi nærhet og klemmer.

Bodil påpeker at «det er omsorg det er å se de, og tåle at de blir sinte når de blir redde. Det er også å tåle og likevel være der. Vente til de er ferdige, og så prøve å

være rolig hele veien». Iselin nevner trygghet flere ganger og å være der for barna når det stormer rundt dem. Hun har hatt god erfaring med å søke om tilretteleggingsmidler for å få egne assistenter som kan støtte barnet og påpeker at det skaper stabilitet for barnet som da blir møtt på samme måten hver dag av kjente ansikt. Anna nevner at resiliensforskning viser at det å ha en signifikant, en betydningsfull, voksen kan utgjøre en stor forskjell. Iselin sier det handler om å være en voksenstøtte inn mot å bygge relasjon med andre barn, og være der i leken. «Å være der når følelsene på en måte, altså når følelsesreguleringen ikke fungerer som den skal» formulerer Iselin.

4.2.1 Drøfting av omsorg, tilknytning og relasjon

Alle informantene påpekte betydningen av trygghet og stabilitet knytt til omsorgsbehovet til traumeutsatte barn. Informantene hadde erfart varierte omsorgsbehov, Bodil og Anna nevnte barn som avviser og oppleves som sinte, eller som trekker seg unna. Drugli & Onsøien (2021, s. 45-46) utdyper om barn som har opplevd utrygg tilknytning og kan oppleves avvisende, utvise negativ atferd og være vanskelige å være i samspill med. For at barnehagelæreren kan støtte traumeutsatte barn som kan ha opplevd utrygg tilknytning trenger barna å møte varme, sensitivitet og tålmodig støtte. Da vil barna kunne utvikle trygg tilknytning til en eller flere ansatte som igjen kan øke muligheten for en positiv utvikling påpeker foreliggende forskning gjort av Shirvanian og Michael (2017) oppsummert i Drugli & Onsøien (2021, s. 46). Dette er noe Bodil påpekte når hun sier: «Men jeg tror det er å kunne være en trygg og rolig voksen som gir dei omsorg i den rolige graden. Og at de får oppleve en annen form for nærhet eller trygghet». Dette er i tråd med barnehagens samfunnsmandat der vi skal møte barnets behov for omsorg, trygghet, tilhørighet og anerkjennelse (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 7). Traumebevisst omsorg kan også knyttes til det informantene uttrykker. Thommessen og Neumann (2019, s. 29-33) utdyper Bath (2008) sine grunnpilarer traumebevisst omsorg: Trygghet, relasjon og følelsesregulering. De viser til at det er barnets opplevelse av trygghet som er det viktigste for omsorgspersonene å fokusere på. Og traumeutsatte barn trenger en voksen som viser åpenhet, tydelighet og som klarer å skape tillit (Thommessen & Neumann, 2019, s. 29). De påpeker at mange traumeutsatte barn har manglende

følelsesregulering, og trenger voksne for samregulering (Thommessen & Neumann, 2019, s. 30).

4.2.2 Gode relasjoner til hele barnegruppen

Alle informanter nevner også viktigheten av å skape gode relasjoner, både barn-barn-relasjoner og voksen-barn-relasjon. Sarah snakker om viktigheten av relasjon, og poengterer at det er viktig å ha en god relasjon til alle barn fordi man vet ikke hva som skjer fremover og hvilket barn som eventuelt blir traumeutsatt. Iselin delte av sine erfaringer om hvor utrygge noen av barna som kom inn i barnehagen var, og drar frem toleransevinduet som forståelse for stressfaktorer og triggere som kan påvirke barna. Bodil forteller om erfaringer rundt traumeutsatte barn, traumer forårsaket av rusmisbruk hos omsorgspersoner og flukt fra krigsherjede områder.

4.2.3 Drøfting av gode relasjoner til hele barnegruppen

Sarah påpekte viktigheten av å ha en god relasjon til hele barnegruppen fordi man ikke vet hva som skjer fremover. Hun opplevde barn i barnegruppen ble traumatiserte på grunn av tap av nære omsorgspersoner og fikk erfare hvor viktig det er å ha gode relasjoner til alle for å kunne være en støtte når det trengs. Gunnestad (2022, s. 74) understreker at nettverk eller sosial støtte er en helt sentral beskyttelsesfaktor for barn. Det at barnet har en voksen i barnehagen, som det føler tilknytning og tillit til, er en forebyggende og beskyttende faktor. Videre påpeker Hansen (2006) i Öhman (2021, s. 48) om den usynlige omsorgen som tar utgangspunkt i barnets perspektiv, opplevelser og følelser. Det å gi usynlig omsorg innebærer blant annet å fremme barns følelsesregulering og å styrke barns positive vennerelasjoner. Iselin utvider med sine erfaringer:

Fordi det er jo veldig utrygge barn vi får inn i barnehagen. Det er jo ikke alle vi vet hvilke opplevelser de har hatt, men det er denne voldsomme utryggheten som øhm, ja. Og redselen og vanskeligheten med relasjoner til andre.

Vanskelig å regulere følelser, vanskelig å opptre i sosiale settinger.

Iselin belyser en problemstilling som tidligere nevnt, at man ikke vet hva barna har opplevd og hvorfor de oppleves som utrygge. Man vet ikke om det er traume type 1 eller traume type 2 (Kvelling, 2021, s. 241-242). Barn kan leve i ett hjem preget av rus

eller de kan komme direkte fra flyktningeleirer som Bodil erfarte. Noen barn kan bli utsatt fra traumer gjennom å miste omsorgspersoner til sykdom som Sarah erfarte. SSB sine tall, som vist til tidligere, viser ett høyt antall av barn berørt av flukt (Statistisk sentralbyrå, 2023) og et høyt antall barn med barnevernstiltak (Statistisk sentralbyrå, 2022). Uavhengig av hva som forårsaker traumet viser erfaringene at barna kan ha både like og ulike utfordringer og at barnehagelæreren må finne varierte metoder for å opptre som støtte. Barna kan oppleves å være på ulike plasser i sitt toleransevinduet som Iselin sier. Hun utdyper og viser til kartlegging av stressfaktorer for å forstå barna bedre. Hun sier at «toleransevinduet er mye mindre enn det ett barn uten traumer har. Det er det å kartlegge hvilke faktorer som gjør at barnet opplever stress. Hva er det som gjør at toleransevinduet kan ha så varierende størrelse?». Søftestad (2018, s. 82-83) viser til at toleransevinduet er en god illustrasjon for å vise hva som kan skje i barn som utsettes for komplekse traumer, og for triggere som minner barn om en farlig situasjon. Som tidligere nevnt påpeker Nordanger & Braarud (2017, s. 85) at toleransevindu-modellen gir en god beskrivelse av barns aktiverings- og affektssvingninger og hvordan god omsorg i bunn og grunn handler om å hjelpe barnet tilbake i toleransevinduet når det er over eller under den optimale sonen, se modell under kapittel del 2.4.

4.3 Mestring

Noen av informantene nevner mestring forholdsvis mestringsglede og mestringsopplevelse. Det blir nevnt innenfor lek og sosiale settinger, og når det gjelder å bryte ned barnets behov i mindre, målbare mål for å bidra til å bygge mestring og motivasjon i situasjoner som er vanskelige. Anna nevner viktigheten av å organisere dagen på en slik måte at barnet har mulighet for å få mestring i en sosial setting. Hun nevner også at det man liker, mestrer man ofte og da er det lurt å bygge videre på det spesielt med tanke på barnets behov i situasjoner som kan oppleves vanskelige.

4.3.1 Drøfting av mestring

Som tidligere nevnt har Gunnestad (2022, s. 76) påpekt at å styrke mestringsevnen til barn og å bygge opp et positivt selvbilde er en del av barnehagelærerens arbeid. Noen av informantene nevner også mestring, spesielt knytt mot mestringsfølelse og mestringsglede. Anna snakker om å skjønne hva barnets behov og å begynne i det

små. Hun sier at hvis du skal bygge motivasjon og mestringsglede i situasjoner som er vanskelige så må du bryte det ned i enkle, målbare mål. Gunnestad (2022, s. 77) belyser at det er viktig å se barnets helhetlige situasjon. Han nevner videre at egenskaper og ferdigheter som barnet mestrer kan også virke beskyttende ved å gjøre barnet attraktivt som venn. At man er kan noe og er god til noe, gjør at man blir invitert inn i sosiale sammenhenger (Gunnestad, 2022, s. 76). Dette er noe som også kom frem i Isle of Wright studien sine funn (Borge, 2018, s. 194-198). Her viste nesten halvparten av ofrene for overgrep og omsorgssvikt som barn, ingen tegn til psykiatriske problemer som voksne. De viste resiliens, på grunn av gode venner beskyttet de alle (Borge, 2018, s. 195). Det viser betydning av barnehagelærerens viktige rolle for å bygge opp selvbilde og gi mestringsfølelse, spesielt innenfor barn-barn-relasjon og lek. Dette i tråd med Barnehagelovens §2 som plikter barnehagen til å ha en helsefremmende og forebyggende funksjon (Barnehageloven, 2005).

4.3.2 Lek

Bodil understreker at barn utvikler seg gjennom leken, hun sier at «de kan få nye erfaringer, og kunne få venner, og føle at noen vil være med dem. At de er godkjent på en måte. Jeg tror det er veldig, veldig viktig». Bodil nevner å vise oppmerksomhet mot hva som hjelper å skape gode relasjoner og bidra til å gi ulike lekekompetanse og lekeerfaringer, særlig mot barn som har traumer fra krig. Hun deler av sin erfaring og forteller at leken til barna var preget av krig, i tillegg var barna redde for fly og helikopter. Bodil sier at det er sentralt å legge opp til mindre lekegrupper og en trygg voksen, hun utdyper: «den voksne må starte en lek, og ta med seg barnet som utsetter seg selv for at andre ikke vil leke med det. Fordi de er litt voldsomme». Sarah spiller videre på lek og sier at det er viktig å legge til rette for at de skal få lov til å leke ut traumene sine. Hun nevner sine egne erfaringer:

Så vi lekte sykehus. Hadde på bandasje og plastre og den type ting. Det gjorde vi mye på storbarnsavdeling også da xx gikk der. Så vi måtte prøve å normalisere prosessen og legge opp til at barnet får lekt gjennom de opplevelsene de har hatt. Så sykehus og begravelser er kanskje det meste vi har.

4.3.2 Drøfting av lek

Johannessen (2022, s. 168-169) fremhever at lek er en arena for mestring og nevner noen viktige punkter som traumeutsatte barn trenger støtte til om lek: hjelp til å lære å leke, og støtte til å komme inn i lek, og barnet må få oppleve at det er likt. Nordhaug (2018, s. 86) peker på atferd til barn som lever med vold, seksuelle overgrep eller alvorlig omsorgssvikt. Han hevder de kan fort utvikle en atferd ovenfor barn og voksne som gjør det utfordrende å bygge og opprettholde en god relasjon. Bodil nevner barn som kan oppleves voldsomme og utsettes for at andre barn ikke vil leke med dem. Hun viser til sin erfaring med å starte en lek med en mindre gruppe barn og dra med seg det utsatte barnet for å skape gode grunnlag for relasjonsbygging via leken. Hun nevner utfordringer rundt lekekompetanse hos barn som kom fra krigsherjede områder. Hun opplevde ofte at leken var krigspreget og at barna ble reddet av høye lyder. Bodil opplevde det var utfordrende å støtte og øke lekekompetansen, på grunn av ett større antall barn som var traumeutsatte og manglende personalet, som kunne gi de nok støtte inn i leken. Sarah erfarte at barna brukte lek som prosessering av traumene betydelig. Hun mener det er viktig å legge til rette for lek som traumebehandling. Hun har erfart sykehuslek og begravelleslek, og nevner tegning som en god mulighet for samtaler. Nordanger & Braarud (2017, s. 164) belyser at lek anerkjennes i stadig større grad i arbeidet med å utvikle barns reguleringskapasitet. Videre setter de søkelyset på at lek har kjente og trygge elementer som repeteres, og stadig variasjoner i intensitet og rytme. Krigslek er kjent for barn som er traumeutsatt gjennom å bo i krigsherjede områder, og det vil inneholde kjente elementer for barna. Jeg under meg om barna opplever trygghet i tillegg. Er det mangel på lekekompetanse som gjør at traumeutsatte barn leker ulike leker som kan trigge de eller at det omfatter kjente elementer? Johannessen (2022, s. 176) påstår at barn kan bruke leken som en måte å bearbeide sine erfaringer. Nordanger & Braarud (2017, s. 164) utdyper og fremholder at leken kan utvide toleransevinduet, og tilby sosiale, emosjonelle, motoriske og fysiologiske stimuleringer. Den «åpner barnets læringshjerne». Når jeg intervjuet Bodil og Sarah så snakker de om to svært ulike erfaringer. Bodil uttrykte frustrasjon og fortvilelse over at hun ikke kunne hjelpe barna på den måten hun følte var god nok, mens Sarah uttrykte trygghet og viste til flere muligheter for tilrettelegging. Jeg funderer over hva det er som gjør at to barnehagelærere kan inneha så forskjellige erfaringer knyttet til lek.

4.4 Rutiner og overgangssituasjoner

Sarah påker viktigheten rundt rutiner som gjelder støtte til traumeutsatte barn: «Jeg tenker det med rutiner, kjempeviktig. Opprettholde rutinene. Ikke finne på så veldig mye nytt». Iselin utdyper:

Vi kan jo ta overgangssituasjoner da, så jo det vært veldig viktig for disse barna at vi varslar og forbereder de i god tid på at nå kommer det en overgang. For eksempel at nå skal vi om en liten stund gå og vaske hendene fordi vi skal spise. Men at man på en måte er tidlig ute og forbereder de, så det ikke kommer brått på. At man har gode rutiner og gode overgangssituasjoner, ikke sant? At det er rolig og forutsigbart. Det er viktig at de voksne på en måte har gode rutiner slik at man gjør disse overgangssituasjonene likt.

Informantene nevner gruppedeling som vesentlig del av rutiner rundt traumeutsatte barn, de nevner oppdelingen som gruppe etter behov eller deling etter interesse. Anna belyser nødvendigheten med organisering i garderoben, for eksempel å unngå alle barna samtidig. Dette bidrar til at traumeutsatte barn mister oversikten og blir overstimulerte av fysiske inntrykk. Iselin forklarer hvordan de har brukt bildestøtte i barnehagen. For barn uten språk har de brukt konkrete eller bilder. Hun sier: «For eksempel vi hadde et barn der vi viste bleien. Nå skal vi gå og skifte bleien. Da var det greit, da var det trygt og godt, for da visste barnet at nå skal vi dit og så skal vi gå og spise mat». Bodil deler utfordringer og utdyper at de brukte litt tegn-til-tale og bilder, men det var utfordrende når barna ikke hadde forståelse for hva de forsøkte å formidle på grunn av språk.

4.4.1 Drøfting av rutiner og overgangssituasjoner

Informantene fremhever viktigheten av å organisere i mindre grupper eller dele gruppen som en del av rutinene for traumeutsatte barn. Dette samsvarer med Johannessen (2022, s. 171) som peker på behovet for å tenke nytt rundt tilrettelegging og tilpasning for barn som viser varierende fungering. Mindre grupper bidrar til å opprettholde barnas konsentrasjon og skape trygghet og ro. Anna

understreker behovet for å unngå overstimulering, som kan oppstå i situasjoner med for mange barn samtidig. Det nevnes også viktigheten av faste rutiner og ensartede overgangssituasjoner som Johannessen (2022, s.183) støtter og utdyper ved å påpeke betydningen av forutsigbarhet og faste voksne for barnas trygghet. Hun belyser også behovet for en strukturert dag med faste rutiner. Supplerende måter å skape struktur og forutsigbarhet er gjennom dagtavler, bildebruk og alternativ supplerende kommunikasjon (Lyngseth & Andresen, 2022, s. 110-126). De påpeker videre at bruk av bilder er mindre motorisk krevende og da slipper barnet å lese og «tolke» samtalepartneren sin (Lyngseth & Andresen, 2022, s. 116).

4.4.2 Ressurser og hjelpemidler

To av informantene har ulike erfaringer rundt ressurser og tilretteleggingsmidler. Iselin har god erfaring med å søke om midler for å kunne ansatte assistenter til traumeutsatte barn i en kortere eller lengre periode. Hun sier «vi har søkt om tilretteleggingsmidler, slik at disse barna har hatt egne assistenter. Assistenter som blir så godt kjent at de kan møte barna på en god måte uavhengig av dagsform».

Bodil opplevde at de ikke hadde nok ressurser eller fikk gjort tilstrekkelig for å gi de traumeutsatte barna den beste forutsetningen i barnehagen.

Bodil sier at hvis hun skal nevne det som hadde vært ideelt, og ikke det hun opplevde så vil hun trekke frem det å ha en voksen som er nær barna.

4.4.3 Drøfting av ressurser og hjelpemidler

Informantene har ulike erfaringer med ressurser og tilretteleggingsmidler. Iselin har søkt om midler for assistenter, mens Bodil opplevde at de ikke hadde ressurser til å støtte barna nok. Hun sier: «Problemet hvis jeg skal si det slik, det som er ønskelig, det jeg tenker er at man kunne være enda tettere på. Problemet i barnehage er kanskje at man aldri er nok folk. Til å være så tett på som man skulle ønske». Bodil utdyper om tiltak de gjorde knytt til rutiner og overgangssituasjoner:

Jeg holdt på å si dessverre ikke nok. Man kunne helt sikkert gjort mer. Og igjen er det med mangel på ressurser. Det er dessverre ikke slik at det setter automatisk inn flere ressurser fordi om du får et barn som hele kommunen og alle som var rundt dei visste hadde det vanskelig, så var det ikke sånn at vi automatisk fikk en assistent ekstra for det.

Dette bekreftes av Barnevoldsutvalget (NOU 2017:12, 2017, s. 58). Gjennom intervju av flere tjenestepersoner blir det nevnt at manglende tid og ressurser kan gjøre samarbeid vanskelig. Forskning gjort av (Shirvanian & Michael, 2017) støtter informantenes bruk og ønske om ekstra ressurser og legger vekt på viktigheten blant annet egne tilknytningspersoner til traumeutsatte barn.

4.5 Samarbeid og informasjon

Informantene deler erfaringer om samarbeid, med foreldre, i personalgruppen og eksterne aktører. Alle informantene har erfaringer som samsvarer om viktigheten av ett godt samarbeid, både med hjemmet og i personalgruppen. De har varierende erfaringer med eksterne aktører.

4.5.1 Drøfting av samarbeid og informasjon

Informantene fremhever at godt samarbeid er viktig, både med foreldre, foresatte og innad i personalgruppen. Rammeplanen for barnehagen forplikter til å kunne observere og motta informasjon om barnas omsorgs- og livssituasjon gjennom daglig og nær kontakt med barn og foresatte (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 11).

4.5.2 Samarbeid med hjemmet

Alle informantene påpekte viktigheten med ett godt samarbeid med hjemmet i forhold til traumeutsatte barn. Anna løfter frem betydningen av åpenhet og barnet i fokus i samarbeidet. Bodil trekker frem flere punkt:

Det å ha et godt samarbeid og bruke tolk og få snakke med dem slik at de får fortelle hva det faktisk er de har opplevd, det er for å lære seg å forstå barnet bedre, hva er det og hvordan foreldre håndterer ting. Hva er det de gjør når ting er vanskelig? Samarbeidet med pårørende er kjempeviktig etter mitt skjønn. Uansett bakgrunn og språk og alt det. Når det gjelder det med rus, så er det kanskje ofte vanskeligere for at de møter gjerne ikke opp på det, eller de er ikke så tilstedeværende. Da blir jo det gjerne. Noen av de barna blir jo gjerne boende med andre omsorgspersoner, men det er uansett veldig viktig å

ha et godt samarbeid med de også slik at man vet hva barnet står i når de ikke er barnehagen, så man forstår barnet mer helhetlig på en måte, hva som er rundt de og hva de har opplevd og hvordan veien går videre.

4.5.3 Drøfting av samarbeid med hjemmet

Glaser (2023, s. 19) setter søkelyset på barnehagelæreren som en viktig støttespiller for foreldre der de kan dele erfaringer, bidra med anerkjennelse, kunnskap og kompetanse. Dette innebærer faglig og personlig kompetanse og evne til å opptre profesjonelt. Bodil nevnt i funndelen flere punkt, som bruk av tolk og ett godt samarbeid er viktig uavhengig hvilken bosituasjon barnet står i. Ett tett samarbeid bidrar til ett mer helhetlig bilde av barnets situasjon og kan øke forståelse for det traumeutsatte barnet. Loomis (2018) sin studie støtter informantenes utsagn og legger vekt på ett åpent klima der man kan støtte foreldre-barn-relasjonen og fremme barns utvikling gjennom et åpent samarbeid.

Anna påpeker at foreldresamarbeid dreier seg om å ha barnets beste i fokus:

Det kan være veldig forskjellig, men jeg tror alle trenger åpenhet. At du er åpen og at du viser at du vil hjelpe barnet. At det er barnet du er der for. Og at man kan erkjenne at det kanskje er en vanskelig situasjon for de som har omsorg for barnet.

Dette er i tråd med hva Drugli & Onsøyen (2021, s. 111) belyser om foreldresamarbeid: åpenhet, informasjonsdeling og fokus mot barnets behov.

4.5.4 Personalsamarbeid

Informantene sine erfaringer samsvarer om at en åpen kommunikasjon i personalgruppen er viktig, dette kan gjøres gjennom jevnlig avdelingsmøter. Dette skal bidra til en felles forståelse i personalgruppen for hvilke behov barnet har og dekke ett behov for avlastning, erfaringsutveksling og informasjonsflyt. Dette nevner de alle er for å sikre at barnet blir møtte på samme måte av alle.

4.5.5 Drøfting av personalsamarbeid

Informantene har konsensus som gjelder åpen kommunikasjon i personalgruppen som viktig. Dette er i tråd med Johannessen (2022, s. 161-162) sine tiltak for traumeutsatte barn. Hun legger vekt på informasjon om barnas behov, tålmodighet, emosjonelt overskudd og en støttende og reflekterende kultur i personalgruppen.

4.5.6 Veiledning med eksterne aktører

Informantene deler erfaring rundt veiledning eksternt, Iselin har god erfaring med småbarnsteamet og Sarah forteller varmt om samarbeid med sorgteam for småbarn i nyere tid. Sarah opplevde at ingen kunne bistå eller stille med kunnskap for en del år tilbake når de opplevde en traumatisk hendelse i barnehagen. Anna viser positivitet til veiledning fra barnehuset, men opplevde ikke at det var fruktbart å drøfte med barnevernet. Bodil har ingen positive erfaringer, hun opplevde det som utfordrende å ikke få veiledning fra eksterne aktører hun tok kontakt med og hun måtte stole på egen omsorgsevne. Alle informantene har gjensidig forståelse for at «å kunne hente kunnskap og få veiledning fra andre er kjempeviktig» som Iselin sier.

4.5.7 Drøfting av veiledning med eksterne aktører

Det kommer frem ulike erfaringer relatert til veiledning fra eksterne aktører. Iselin og Sarah leste seg opp på tematikken selv for å kunne bistå med kunnskap i intern veiledning. Dette nevner Johannessen (2022, s. 163) med noe skal følges opp av styrer og noe skal følges opp med veiledning fra barnehagelærere. Tre av informantene har erfaring som styrer og har erfart å veilede fra to ulike ståsteder. Informantene utviser ikke symmetri når det gjelder erfaringer fra ekstern veiledning, men de viser symmetri når det kommer til at kunnskapsinnhenting og veiledning fra andre er viktig. Gunnestad (2022, s. 85-86) støtter informantenes utsagn og legger til at faglig påfylling og god veiledning bygger selvbilde og gir opplevelse av mestring ved krevende oppgaver. Han påpeker videre om man står fast i et mønster eller en organiseringsmåte, kan ekstern veiledning og faglig påfylling åpne opp for nye muligheter. Hagström (2010) i Öhman (2021, s. 238-239) støtter Gunnestad i sine studier og påpeker at med traumeutsatte barn trengs det felles planlegging og

kontinuerlige diskusjoner innenfor personalgruppen, kombinert med ekstern veiledning.

4.6 Kunnskap

Alle informantene opplever at de har for lite kunnskap om traumeutsatte barn. Iselin sier «denne kunnskapen om traumeutsatte barn, der kommer vi egentlig litt til kort». Hun utvider med å si at «vi kan for lite om det i forhold til hvilke tegn du skal se etter». Anna tilføyer med at «vi trenger mer kunnskap for å forstå signaler som disse barna her gir». Videre sier Anna at «vi trenger kunnskap for å forstå hvordan vi kan hjelpe dem her og nå». Bodil opplevde at det var for lite fokus rundt temaet i utdanningen sin, det samme sier Iselin. Sarah og Iselin har lest mye rundt traumetematikken, og Sarah poengterer at man kan tilegne seg alt. Hun sier videre at man må ha villighet til å være åpen og tørre å stå i det.

Anna sier videre at «man trenger mer kunnskap i forhold til det å være barnets ambassadør, at vi er barnet sin talestemme». Hun sier videre at hun opplever det er mange som synes dette er vanskelig da man identifiserer seg mye lettere med foreldrene.

4.6.1 Drøfting av kunnskap

Informantene trekker frem kunnskapsmangel ved flere anledninger gjennom intervjuene. De peker på manglende kunnskap rundt traumeutsatte barn i utdannelsen og muligheter for kompetanseheving gjennom kommunene. Dette samsvarer med Søftestad (2018, s. 62) som hevder at grunnutdannelsen til mennesker som skal jobbe i barnehage er urovekkende svak på dette fagfeltet. Barnevoldsutvalget i (NOU 2017:12, 2017, s. 67) henviser til undersøkelser gjort av Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) i 2007 og 2015. De viste at mange av blivende barnehagelærere opplevde at de ikke hadde fått nok kunnskap og kompetanse om fysiske og seksuelle overgrep. Mange følte at de i møtet med arbeidslivet ikke var godt nok rustet til å bistå barn i risiko. Dette er en følelse jeg kan kjenne meg igjen i. Sarah påpeker at man kan tilegne seg det meste og at det er kommet mye faglitteratur om temaet den siste tiden. Søftestad (2018, s. 62) er uenig og hevder at det ikke er mulig å lese seg til denne kompetansen, det må reflekteres, arbeides med holdninger, følelser og med ferdighetstrening.

5. Avslutning

I denne forskningen undersøkte jeg problemstillingen: *Hvilke erfaringer har barnehagelærere i arbeidet med å støtte traumeutsatte barn?* Jeg vil kort oppsummere hva jeg sitter igjen med av tanker og funn etter en krevende, lærerik og tung prosess. Å skrive og lese så mye om barn utsatt for traumer i ulike former har preget meg, på godt og vondt, og jeg føler at prosessen har gitt meg økt kunnskapsgrunnlag i møte med traumeutsatte barn.

Empirien viser barnehagelærere sitter med bred erfaring i å støtte traumeutsatte barn. Mine fire informanter har ulike erfaringsgrunnlag, men nevner ofte de samme begrepene knytt til omsorgsarbeid, trygghet, relasjon, samarbeid innad og utad i barnehagen. Å trygge barna, bygge gode relasjoner med barn og hjelpe barna inn i relasjoner legger de stor vekt på.

Informantene har uttrykt frustrasjon, mangel på egen mestring og ønske om kunnskap og kompetansegrunnlag på ene siden. På andre siden har de vist bred kompetanse innenfor tilknytningsteori, erfaring innenfor rutiner og overgangssituasjoner, mestring og lek.

Jeg vil igjen løfte frem rammeplanen som påpeker at «i barnehagen skal alle barn oppleve at de blir sett, forstått og respekterte, og få den hjelpen og støtten de har behov for» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 19). Empirien min viser at mine informanter føler ikke at de vet nok om hvordan å oppdage og støtte traumeutsatte barn til tross for at de aktivt har søkt etter og lest faglitteratur eller deltatt på kurs. Det er konsensus blant informantene om manglende kunnskapsdeling innenfor studieforløpet de har tatt.

Med hensyn til den begrensede empiriske tilgjengeligheten, ved kun fire informanter, er det vanskelig å trekke en entydig konklusjon. Likevel viser funnene at barnehagelærere besitter en bred, variert og ulik erfaring i arbeidet med å støtte traumeutsatte barn. Til tross for dette vanker det erfaringer som samsvarer om hvordan barna skal møtes, at de kan ha behov for tilrettelegging og en betydningsfull ansatt, at barna trenger stabilitet og trygghet og at det ikke er nok ressurser til å dekke alle barns behov. Erfaringene viser også at selv om barna har svært ulike

traumebelastning trenger de den samme støtten som alle barn i barnehagen, men mer av det. Sentrale begrep som omsorg, stabilitet, trygghet, følelsesregulering, relasjoner og tålmodighet understrekes som nøkkelkomponenter i denne konteksten.

6. Referanser

- Barnehageloven. (2005). *Lov om barnehager*. LOV-2005-06-17-64. Hentet fra <https://lovdata.no/lov/2005-06-17-64>
- Bergsland, M. D., & Jæger, H. (2022). Bacheloroppgaven. I M. D. Bergsland, & H. Jæger (Red.), *Bacheloroppgaven i barnhagelærerutdanningen* (2. utg., s.15-51). Cappelen Damm Akademisk.
- Borge, A. H. (2018). *Resiliens - risiko og sunn utvikling* (3. utg.). Gyldendal Akademisk.
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. utg.). Gyldendal Akademisk.
- Drugli, M., & Onsøien, R. (2021). *Sårbare småbarn*. Cappelen Damm Akademisk.
- Glaser, V. (2023). *Foreldresamarbeid. Barnehagen i et mangfoldig samfunn* (3. utg.). Universitetsforlaget.
- Gunnestad, A. (2022). Resiliens - tidlig innsats for å bygge motstandskraft og mestringsevne hos barn i risiko. I E. J. Lyngseth, & B. Mørland (Red.), *Tidlig innsats i tidlig barndom* (2. utg., s. 63-88). Gyldendal.
- Johannessen, C. (2022). *Små barn i sårbare livssituasjoner: Hvordan kan barnehagen oppdage, forebygge og hjelpe barn i risiko for omsorgssvikt?* (2. utg.). Kommuneforlaget.
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Utdanningsdirektoratet.
- Kvello, Ø. (2021). *Samtaler med barn og ungdom: Medvirkning, kommunikasjon og metoder*. Fagbokforlaget.
- Loomis, A. M. (2018, November). The Role of Preschool as a Point of Intervention and Prevention for Trauma-Exposed Children: Recommendations for Practice, Policy, and Research. *Topics in Early Childhood Special Education*(38 (3)), s. 134-145.
doi:<https://doi-org.hvo-ezproxy-01.hivolda.no/10.1177/0271121418789254>
- Lyngseth, E. J., & Andresen, G. H. (2022). Tidlig innsats med alternativ og supplerende kommunikasjon. I E. J. Lyngseth, & B. Mørland (Red.), *Tidlig innsats i tidlig barndom* (2. utg., s. 108-129). Gyldendal.
- Nordanger, D. Ø., & Braarud, H. C. (2017). *Utviklingstraumer: Regulering som nøkkelbegrep i en ny traumepsykologi*. Fagbokforlaget.
- Nordhaug, I. (2018). *Kva ser vi - Kva gjer vi. Omsorgssvikt, vald og seksuelle overgrep. Skulen og barnehagen sine oppgaver*. Fagbokforlaget.
- NOU 2017:12. (2017). *Svikt og svik — Gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt*. Familie- og likestillingsdepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2017-12/id2558211/?ch=2>

- Sagberg, S. (2014). Vitenskapsteori for bachelorstudenter. I M. D. Bergsland, & H. Jæger (Red.), *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* (s. 25-50). Cappelen Damm Akademisk.
- Shirvanian, N., & Michael, T. (2017). Implementation of attachment theory into early childhood settings. *The International Education Journal: Comparative Perspectives*(16), s. 97-115.
<https://openjournals.library.sydney.edu.au/index.php/IEJ>
- Statistisk sentralbyrå. (2022). 10663: Nye tilfeller av barn med barnevernstiltak i løpet av året, etter grunn til tiltak, statistikkvariabel, år og alder.
<https://data.ssb.no/api/v0/no/table/10663/>
- Statistisk sentralbyrå. (2023). Personer med flyktningbakgrunn.
<https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/statistikk/personer-med-flyktningbakgrunn>
- Statistisk sentralbyrå. (2023). *Sosiale-forhold-og-kriminalitet/barne-og-familievern/statistikk/barnevern*.
<https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/barne-og-familievern/statistikk/barnevern>
- Stokken, R., Andenes, E., Båtevik, F., & Folkestad, B. (2022). *Handbok for førstegongsforskaren - Den gode empiriske oppgåva i sosialt arbeid*. Fagbokforlaget.
- Søftestad, S. (2018). *Grunnbok i arbeid med seksuelle overgrep mot barn*. Universitetsforlaget .
- Thommessen, C. S., & Neumann, C. B. (2019). *Gode hjelpere kjenner seg selv - Traumebevisst omsorg i arbeid med barn og unge*. Cappelen Damm Akademisk.
- Tjora, A. (2018). *Viten skapt; Kvalitativ analyse og teoriutvikling*. Cappelen Damm Akademisk.
- Öhman, M. (2021). *Vern om barns psykiske helse og velvære*. Pedagogisk forum.

7. Vedlegg

Vedlagt finner en informasjon- og samtykkeskjemaet som ble tilsendt og underskrevet av informantene i forkant av intervjuet. I tillegg finner man intervjuguiden som ble brukt som utgangspunkt. Alle spørsmålene i intervjuguiden ble stilt, men jeg var åpen for innspill fra informantene og stilte oppfølgingsspørsmål om det var noe som ble nevnt jeg ønsker at de utdypet.

7.1 Vedlegg 1: Informasjon- og samtykkeskjema

Vil du delta i bachelorprosjektet

«Gi meg omsorg når det stormer som verst»?

Dette er et spørsmål til deg om du vil delta i et bachelorprosjekt der formålet er å forske på hvilken støtte barnehagelærere kan være for barn som kan være/har vært utsatt for traumer. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om mål for prosjektet og hva deltakelsen vil innebære for deg. Jeg håper derfor at dette intervjuet kan bli gjennomført ved fysisk oppmøte eller telefon. Jeg er svært takknemlig for at du stiller opp, slik at jeg kan gjennomføre utdanninga mi dette vårsemesteret som planlagt.

Formål

Problemstillingen min er «*Hvilke erfaringer har barnehagelærere i arbeidet med å støtte traumeutsatte barn?*». Formålet for prosjektet er å innhente ny kunnskap om hvordan barnehagelærere støtter barn som kan være utsatt for traumer og hvordan barnehagehverdagen for disse barna oppleves av barnehagelærere.

Hvem er ansvarlig for forskingsprosjektet?

Høgskulen i Volda ved høgskolelektor Kari Pauline Longva er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Fordi du er barnehagelærer, er det interessant for meg å samle inn data fra deg for å få rikere kunnskap om dine erfaringer med temaet barnehagebarn og traumer i deres barnehage. Jeg vil intervju og sende intervjuguide til 3-4 barnehagelærere.

Grunnen til at du er valgt ut som informant er fordi du er anbefalt av styrer og du har eller hatt barn som kan ha vært utsatt for traumer i din barnegruppe.

Jeg har fått kontaktopplysningene om deg av styrer.

Hva innebærer det for deg å delta?

Dersom du vel å ta del i prosjektet, innebær det at jeg vil gjennomføre et intervju gjennom Nettskjemadiktafon som vil ta ca. 45 minutt. Jeg vil benytte en intervjuguide og du vil få tilsendt intervjuguiden på forhånd.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Dersom du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å gi noen grunn. Alle personopplysningene dine vil da bli sletta. Det vil ikke føre til noe negative konsekvenser for deg dersom du ikke vil delta eller seinere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan oppbevares og brukes opplysningene dine

Jeg vil bare nytte opplysningene om deg til formåla jeg har gjort greie for i dette skrivet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Navn og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som blir lagra på egen navneliste, skilt fra det andre datamaterialet. Data blir lagra på låst datamaskin.

I tillegg til meg selv er det bare ansvarlig for prosjektet ved Høgskulen i Volda, høgskolelektor Kari Pauline Longva, som vil ha tilgang til datamaterialet. I mitt prosjekt er du registrert bare ved stemme. Opptak blir sletta når data er transkribert, og det transkriberte datamaterialet blir sletta ved prosjektslutt 20. juni 2024.

Hva skjer med opplysningene dine når jeg/vi avslutter forskingsprosjektet?

Prosjektet skal avsluttas innen 20. juni 2024. Alle personopplysninger og datamateriale vil bli sletta når prosjektet er avslutta.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på samtykket ditt.

På oppdrag fra Høgskulen i Volda har Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Rettene dine

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få retta opplysninger om deg som er feil eller misvisende,
- å få sletta personopplysninger om deg,
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av personopplysningene dine.

Dersom du ønsker å få innsyn, sletta eller retta personopplysninga i datamaterialet, kan du ta kontakt med emne- og prosjektansvarlig Kari Pauline Longva per e-post eller telefon.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Om du har spørsmål til bachelorprosjektet, eller ønsker å nytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- xx Anonymisert
- Kari Pauline Longva (emneansvarlig og prosjektansvarlig) 70075433
longvaka@hivolda.no
- Høgskulen i Volda ved personvernombud: Cecilie Røeggen, 70075073
personvernombod@hivolda.no

Dersom du har spørsmål knytt til vurderinga av prosjektet frå Sikts personverntjenester kan du ta kontakt via:

- e-post (personverntjenester@sikt.no) eller telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen

Student

Prosjektansvarlig

xxx

Høgskolelektor Kari Pauline Longva

Samtykkeerklæring

Samtykket skal gjøres skriftlig.

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «*Gi meg omsorg når det stormer som verst*» og har fått mulighet til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju

Jeg gir samtykke til at mine opplysninger blir behandla fram til prosjektet er avslutta, 20. juni 2024.

(Signert av prosjektdeltakar, dato)

7. 2 Vedlegg 2: Intervjuguide

Intervjuguide for tema: Traumeutsatte barn

Problemstilling: *«Hvilke erfaringer har barnehagelærere i arbeidet med å støtte traumeutsatte barn?»*

Ivaretagelse av personvern blir vektlagt gjennom intervjuet, der en tar hensyn til at det ikke blir nevnt navn eller gitt informasjon om enkeltbarn som kan gjøre at det blir gjenkjennelig.

Generell informasjon:

1. Hvilken utdanning og yrkestittel har du?
2. Hvor lenge har du arbeidet i barnehage?
3. Har du tatt kurs eller tilegnet deg kompetanse på andre måter knytt til temaet?

Tema: Traumeutsatte barn

4. Hvilke tanker har du om begrepet «traumeutsatt»?
5. Kan du fortelle litt om erfaringer du har i arbeidet med traumeutsatte barn?
6. Hva tenker du er viktig i møte med traumeutsatte barn?

Tema: Pedagogisk arbeid med barnegruppene

7. Ut ifra dine erfaringer med traumeutsatte barn. Hva er sentrale faktorer for å støtte traumeutsatte barn i en barnegruppe?
  - a) Kan du gi eksempler/konkrete erfaringer knytt til disse faktorene?
8. Kan du fortelle om eventuelle tiltak som ble iverksatt for å støtte barn som er traumeutsatt?
  - a) I lekemiljøet?
  - b) I overgangssituasjoner?
  - c) I rutinesituasjoner?
  - d) Relasjonsarbeid?
  - e) Andre tiltak?
  - f) Hvis nei, kan du utdype hvorfor det ikke ble iverksatt tiltak knytt til disse områdene?
9. Ble det gjort endringer i arbeidet med barnegruppen?
  - a. Hvis ja, kan du utdype noe om hvilke endringer som ble gjort?
  - b. La dere til rette for barn-barn støtte?

- c. Hvis nei, kan du utdype hvorfor det ikke ble gjort noen endringer i barnegruppen?

10. Hva slags omsorgsbehov erfarte du at traumeutsatte barn har?

Samarbeid med andre

11. Hva tenker du er betydningsfullt i samarbeidet med omsorgspersonene til traumeutsatte barn?

12. Hadde dere behov for veiledning eksternt eller internt?

a) Hvis ja, dere hadde behov for intern veiledning, kan du utdype noe om metodikken og hvordan dere organiserte dette?

b) Hvis ja, dere hadde behov for ekstern veiledning, hvilke aktører tok dere kontakt med og kan du utdype noe om veiledningen dere mottok?

c) Hvis nei, hva gjorde at dere ikke hadde behov for veiledning?

13. Hvilken kunnskap har du erfart personalgruppe trenger i møte med traumeutsatte barn?

14. Er det noe annet du vil tilføye?

Vedlegg 3: Første analyseskjema

Sosial kompetanse	Trygghet og stabilitet	Relasjon	Rutiner og overgangssituasjoner	Regulere følelser	Resiliens
Nevnt av x antall informanter	Nevnt av x antall informanter	Nevnt av x antall informanter	Nevnt av x antall informanter	Nevnt av x antall informanter	Nevnt av x antall informanter

Voksenstøtte i relasjonsbygging med andre barn	Gruppedeling	Mestringsfølelse og glede	Omsorgsbehov, og dekke barnets behov	Bilder og konkrete - ressursbehov	Leke ut traumer og stressfaktorer
Nevnt av x antall informanter	Nevnt av x antall informanter	Nevnt av x antall informanter	Nevnt av x antall informanter	Nevnt av x antall informanter	Nevnt av x antall informanter

Godt samarbeid, god dialog og åpen kommunikasjon	Veiledning – eksternt og intern	Anerkjennelse	Tale barnets sak	Behov for kunnskap	Informasjonsflyt
Nevnt av x antall informanter	Nevnt av x antall informanter	Nevnt av x antall informanter	Nevnt av x antall informanter	Nevnt av x antall informanter	Nevnt av x antall informanter